Een miskoop, dachten ze ooit. Het bleek een pareltje.
Het **orgel** van de Grote Kerk van Schermerhorn is **gerenoveerd**.

MG onder de orgels

Geklots van uiteenspattende golven die tegen de houten romp slaan. Het geklop van de ritmische hartslag van de getijden zwelt op. Een beeld ontstaat van een eenzaam vissersbootje, schommelend op de verstommende zee.

'Silent waves'. De dromerige compositie klinkt uit de pijpen van het orgel van de Grote Kerk van Schermerhorn als organist Bart Klijnsmit over de tasten roetsjt. De compositie is een verwijzing naar de Zuiderzee en de historie van de rederijen in de regio. Het fijnzinnige stuk is speciaal gecomponeerd door de gerenommeerde componist Ad Wammes, onder meer bekend van Sesamstraat.

Het orgel kan de gevoelige klanken aan. Als een van de weinigen van zijn soort in Noord-Holland. Want het is een zonderling onder orgels, zegt organist Klijnsmit. „Geen orgel is hetzelfde. Elke bouwer heeft zijn eigen karakter. Iedere heeft orgel zijn eigen karakter. Maar dit is wel de apartste. Het is geen dertien-in-een-dozijnorgel. Hij is heel specifiek. Het orgel past hier niet in Noord-Holland. Hij is heel anders dan de rest."

Renovatie

Het orgel is weer als nieuw. Het instrument met zo'n 900 pijpen is de afgelopen maanden gerenoveerd in navolging van de grote restauratie van de kerk twee jaar geleden. Het orgel was het puntje op de i, maar geld daarvoor vinden ging niet 1-2-3. Orgelbouwer Flentrop uit de Zaanstreek deed het werk uiteindelijk voor zo'n 40.000 euro. Een meevaller, zegt Klijnsmit. „Geld en een orgelbouwer vinden is een uitdaging. Het is niet erg winstgevend", weet hij.

De vreemde eend in de bijt was ooit een miskoop. De kerk uit 1636 was gebouwd zonder orgel. In die tijd van het protestantisme mochten orgels niet, een uitvloeisel van het verzet tegen het daarvoor prevalerende en decadenter wordende katholicisme. De kerk moest sober zijn.

In 1879 kreeg de kerk dan toch een orgel, weet Klijnsmit. „Toen mocht er weer meer. Een tweedehandsje werd op de kop getikt in Duitsland. Een miskoop dachten ze toen. In die tijd draaide het om de zang. Het orgel is er voor ondersteuning of begeleiding."

Anders

Deze was anders. In plaats van een orgel met een brij aan zware klanken, ging deze uit van transparante muziek. Dat waren ze niet gewend. Het is subtieler dan 'normale' middeleeuwse orgelmuziek, benadrukt de organist. Daarbij geldt vaak: hoe groter hoe beter. Hij verwijst naar het 'bakbeest' van de Grote Kerk van Alkmaar. „Veel orgels zijn afgestemd op de psalmen. Het draait in de kerk meestal om de zang met de orgel als ondersteuning of begeleiding."

„Het orgel bleek een pareltje. De Rolls-Royce onder de orgels? Meer de MG. Een orgel heeft iets meer onderhoud nodig dan een Rolls-Royce..." De MG, Morris Garages, is een klassiek sportautomerk dat de hoogtijdagen kende in de jaren dertig van de vorige eeuw.

De MG onder de orgels is een echte Courtain. Jacob Courtain was orgelbouwer langs de Rijn. Zijn orgels combineerden het klassieke Franse met Nederlandse en Noord-Duitse invloeden. Door het fijne van Courtain is het instrument nu iets toegankelijker dan het gemiddelde orgel. „Veel componisten hebben de neiging om orgelmuziek ingewikkeld te maken. Daardoor is er ook niet altijd even veel liefde voor het instrument. Er is bestaat zelfs een antipathie tegen het orgel. Het heeft een slechte reputatie. Het orgel wordt vaak gezien als een instrument dat zware muziek maakt, waar je even doorheen moet in de kerk."

Mentor

Klijnsmit is zelf al jaren verknocht aan het orgel in Schermerhorn. „Of het mijn kindje is? Ik ben wel de mentor van het orgel. Maar ik kom hier vooral gewoon graag." Hij is getogen als Rotterdammer, verhuisde naar Amsterdam. Op verschillende conservatoria maakte hij zich wegwijs in de muziek. Hij verdiepte zich in het orgel en kerkmuziek. „Bach, Gregoriaans, het raakt me. Iedereen heeft zo zijn afwijking."

Inmiddels is de organist woonachtig in Amstelveen. Hij komt al twintig jaar in Schermerhorn. Als dirigent van het koor maakte hij al die jaren terug kennis met het orgel. Er werd toen zelfs nog 'gekerkt' in de Grote Kerk. „Ik had al snel door het om een bijzonder orgel ging."

De kerkmusicus neemt plaats achter de vele tasten van het klavier. Hij improviseert. Blind. „Dat is in de traditie van organisten.

De kerk had de eerste tweehonderd jaar nog geen orgel.

Bart Klijnsmit achter 'zijn' fijnzinnige orgel.

FOTO'S JJFOTO.NL / JAN JONG

Altijd improviseren." Hij tovert dromerige klanken, het neigt op sommige momenten naar modernere minimalistische elektronische synthethisermuziek.

„Hij is fijnzinnig. Op dit orgel kun je klein werken. Hij heeft kleine fluitjes, hij is niet zo log en zeurderig als een orgel kan zijn." Klijnsmit trek even all registers open. Schel gezeur vult de kerk in Schermerhorn. „Hij kan de grote klanken wel aan, maar het is al snel herrie. Fijn is beter."

Dominic Schijven

11,12 en 13 oktober staan in het teken van het gerenoveerde orgel. Vrijdagavond zijn er woorden van onder meer Rinus Koole van Flentrop. Bart Klijnsmit speelt de compositie van Ad Wammes. Zaterdag kan iedereen de orgel van dichtbij bekijken. Op zondag speelt Klijnsmit weer.

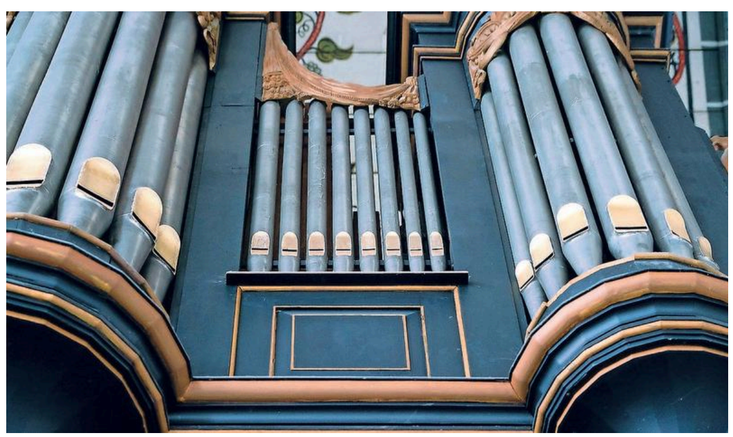

Het orgel is een Courtain.

Organist: „Hij is niet zo log en zeurderig als een orgel kan zijn."

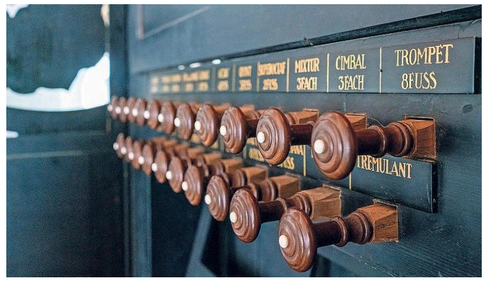

„Hij kan de grote klanken wel aan, maar het is al snel herrie."

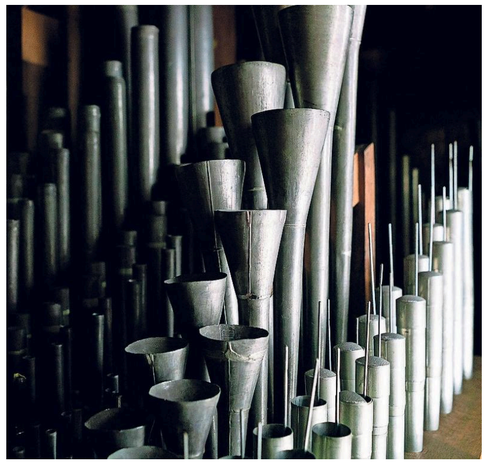

De pijpjes zijn weer spic en span.

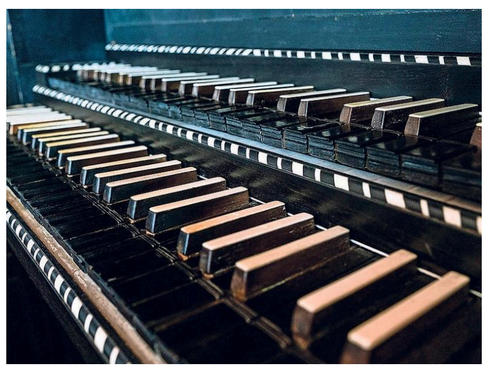

Een organist improviseert achter het klavier.